

5. Ануфрієв М. І. Організаційно-правові засади управління безпекою життєдіяльності працівників органів внутрішніх справ України : наук.-практ. посіб. Харків : Ун-т внутр. справ, 1998. 32 с.
6. Бандурка А. М. Генерал милиции советует и предупреждает : учеб. пособие. Харьков : Ун-т внутр. дел, 1998. 256 с.
7. Бандурка О. М., Шаша І. К., Власенко І. В., Бортнічук П. М. Основи охорони праці та охорона праці в діяльності ОВС. Харків : Ун-т внутр. справ, 2003. 288 с.
8. Власенко І. В. Удосконалення професійної підготовки працівників ОВС. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2006. Вип. 35. С. 356–360.
9. Власенко І. В. Проблеми особистої безпеки працівників правоохоронних органів // Проблеми вдосконалення професійної майстерності працівників ОВС в бойовій підготовці : матеріали наук.-практ. конф. (м. Одеса, 31 жовт. 2008 р.) / МВС України, Одес. держ. ун-т внутр. справ. Одеса, 2008. С. 11–13.
10. Шевченко Т. В. Критеріальні дослідження ефективності дій малих оперативних груп // Наукове забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України : зб. тез доп. VIII наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 берез. 2017 р.). Харків : НАНГУ, 2017. С. 127–130.
11. Шевченко Т. В. Екстремальні умови під час виконання повноважень поліцейськими та їх вплив на гарантування особистої безпеки поліцейського. *Право і суспільство*. 2017. № 2, ч. 2. С. 135–139.

Надійшла до редколегії 24.03.2019

УДК 351.745.(477):[005.962:005.584]

А. Ю. МАРТИШКО,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри спеціальної фізичної підготовки
Національної академії внутрішніх справ;
 <https://orcid.org/0000-0001-6203-356X>;

О. С. РЯБУХА,

викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки
Національної академії внутрішніх справ;
 <https://orcid.org/0000-0001-7402-0395>

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

На основі аналізу наукової літератури та нормативних документів, що регламентують організацію фізичної підготовки в підрозділах Національної поліції України, визначено систему методів контролю фізичної підготовленості працівників поліції, висвітлено їх класифікацію. Вивчено різні наукові позиції щодо зазначеної проблеми. Обґрунтовано позицію, що лише комплексне поєднання методів контролю сприятиме підвищенню якості освітнього процесу.

Ключові слова: методи контролю, об'єкт дослідження, фізична підготовленість, працівник поліції.

Навчання з фізичної підготовки передбачає формування та вдосконалення в працівників Національної поліції України різноманітних рухових якостей, знань, умінь і навичок, що здатні забезпечити максимальну ефективність їх роботи як у повсякденній професійній діяльності, так і в разі виникнення екстремальних ситуацій [1]. При цьому якісна реалізація завдань фізичної підготовки, що передбачають формування та вдосконалення таких

рухових якостей, знань, умінь і навичок потребує контролю та правильного добору способів і засобів, за допомогою яких буде забезпечене їх успішне та якісне досягнення. Однак, це не може бути повною мірою реалізоване без пошуку і вибору найефективніших методів вивчення рухових дій. Тому, одним із важливих аспектів з'ясування науково-теоретичних засад будь-якого дослідження є вибір відповідного методологічного інструментарію. Саме вибір і поєднання методів навчання, застосування яких сприятиме підвищенню ефективності освітнього процесу, є однією з основних проблем педагогічної практики. Будь-які теоретичні положення, зокрема, у вигляді певних підходів, які пізніше можуть набути концептуальний вигляд, проміжних висновків, теж мають бути здатними виконувати методологічну функцію, а тому вони повинні відповідати певним вимогам.

Успіх будь-якої діяльності залежить від наявності та ступеня розробки певних методологічних передумов, за відсутності яких практична дія виявляється марною або небезпечною, породжуючи результати, невідповідні поставленим цілям. Поняття «метод» (походить від грецьких слів «methodos») (шлях до будь-чого) означає спосіб діяльності, спрямованої на досягнення певної мети [2]. Взагалі, метод – це сукупність прийомів і операцій практичного та теоретичного освоєння дійсності. Систему методів дослідження складає така сукупність методів пізнання об'єктивної дійсності, яка дає можливість чітко та зрозуміло вирішити поставлені завдання. Існують різні думки вчених щодо методів у теорії фізичного виховання, зокрема під «методами» розуміють способи взаємної діяльності учня і вчителя, спрямованої на вирішення навчально-виховного завдання [3]. Ґрунтовний аналіз наукової літератури [4–10] дає підстави констатувати, що успішне виконання службових завдань поліцейськими, пов'язаних із забезпеченням охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку залежить, перш за все, від рівня їх фізичної підготовленості. Тобто, фізична підготовленість є одним із ключових компонентів професійної підготовленості працівника поліції [4; 6].

Для реалізації поставлених цілей необхідний постійний цілеспрямований контроль фізичної підготовленості працівників поліції, що може здійснюватися шляхом оцінювання стану здоров'я, фізичного розвитку, фізичної працездатності та низки якостей, серед яких: швидкість реакції, швидкість прийняття рішення, зібраність, здатність тривалий час виконувати відповідальну та напружену роботу. Тому для ефективної підготовки працівника поліції, науково-педагогічному працівнику профільної кафедри (інструктору) під час занять зі спеціальної фізичної підготовки потрібна оперативна інформація про поточний фізичний стан працівника поліції з метою виявлення фактів, які погіршують або покращують рівень фізичної підготовленості працівника поліції, рівня оволодіння технікою самозахисту та особистої безпеки. Оскільки без такої інформації неможлива ні правильна поточна оцінка рівня фізичної підготовленості працівника поліції, ні правильна оцінка ефективності запропонованих методів і засобів, направлених на підвищення фізичної підготовленості.

Контроль, як дидактичний засіб управління професійною підготовкою поліцейського, спрямований на забезпечення ефективності набуття знань, формування умінь і навичок, використання їх на практиці, стимулювання навчальної діяльності слухачів і спонукання до самоосвіти. Контроль передбачає різні види, форми та може здійснюватися за допомогою різноманітних методів [6].

Методи контролю спрямовані на отримання інформації, що допомагає педагогові вносити необхідні корективи в процесі фізичної підготовки слухачів і працівників поліції. Це стосується вдосконалення змісту, перегляду підходів до вибору методів і прийомів педагогічної діяльності. Методи контролю – це способи, за допомогою яких визначають результативність навчальної та інших видів діяльності слухачів і педагогічної роботи викладача. Одним із видів контролю є планомірне, цілеспрямоване й систематичне спостереження педагога (інструктора) за діяльністю слухачів (працівників) [6].

На різних етапах фізичної підготовки використовують різноманітні **види контролю**: *попередній, поточний, тематичний, підсумковий*. Вони під час навчання у різних їх формах прояву виконують взаємопов'язані функції: освітню, розвивальну та виховну [6].

Попередній контроль спрямований на виявлення наявного рівня знань, умінь, навичок, розвиненості фізичних якостей слухачів (працівників), що допомагає викладачеві визначити, на яких моментах необхідно акцентувати увагу, вирішення яких питань потребує тривалішого часу, а також допоможе реалізувати індивідуальний підхід до кожного слухача. Фактично результати цього виду контролю є це відправною точкою, орієнтуючись на яку, викладач розробляє оптимальний і найбільш ефективний план для розвитку фізичних якостей як всієї групи так і індивідуально кожного її учасника.

Поточний контроль здійснюють у повсякденній роботі з метою перевірки засвоєння попереднього матеріалу та виявлення прогалин у знаннях майбутніх працівників поліції за допомогою систематичного спостереження викладача (інструктора) за роботою навчальної групи загалом і кожного слухача зокрема. Це один з найважливіших видів контролю, який дозволяє корегувати і контролювати хід процесу навчання і фізичної підготовки, а також при необхідності перевіряти ефективність запропонованих засобів, спрямованих на підвищення фізичної підготовленості працівників поліції.

Тематичний контроль (різновид поточного) здійснюють періодично, після вивчення нової теми чи нового розділу, він має на меті систематизацію знань працівників поліції.

Підсумковий контроль здійснюють наприкінці курсу первинної професійної підготовки поліцейських (комплексний екзамен) і в кінці навчального року в системі службової підготовки поліцейських. Одними з головних завдань такого контролю є оцінювання загальної ефективності запропонованого для працівників курсу підготовки і водночас індивідуальної готовності окремого працівника поліції до виконання службових завдань, або для переходу до наступного етапу підготовки (в такому випадку підсумковий контроль для одного етапу може бути попереднім для іншого).

Процес фізичної підготовки майбутніх працівників поліції передбачає поєднання різноманітних методів контролю рівня фізичної підготовленості. Ця група охоплює *методи усного опитування, письмового тестування, практичного контролю* (практичне виконання вправ, ситуативних завдань, здача нормативів), а також методи самоконтролю за фізичним станом та станом здоров'я (рис. 1). Зазначені методи використовують на всіх етапах фізичної підготовки працівників поліції.

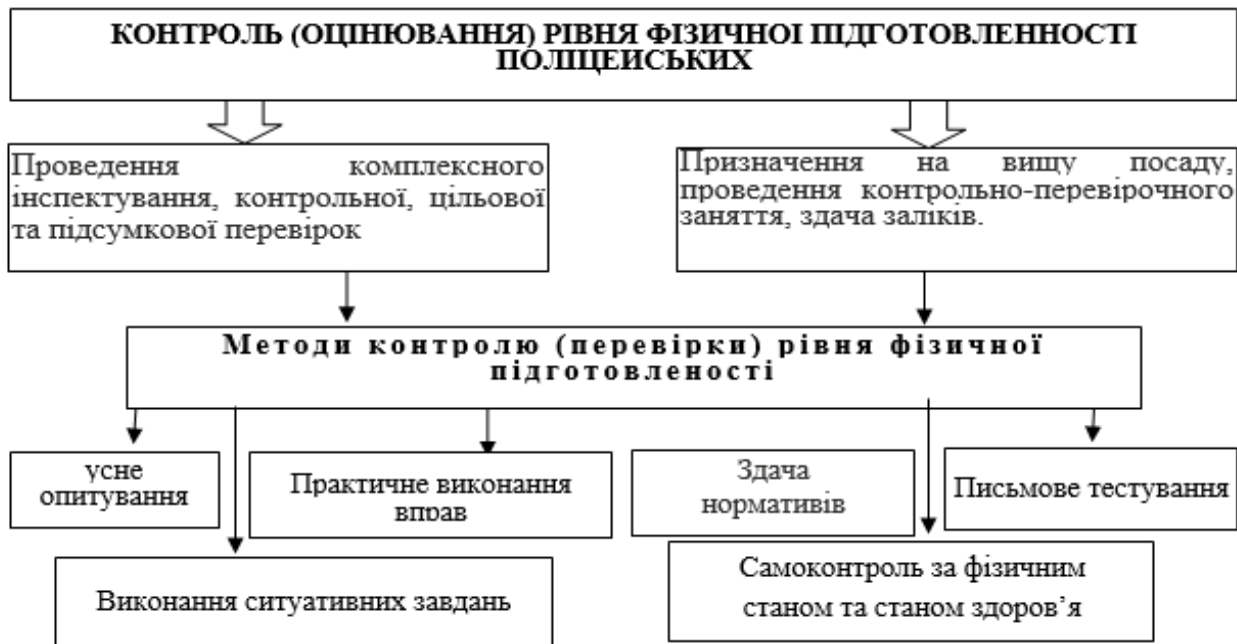

Рисунок 1. Сукупність методів контролю фізичної підготовленості працівників Національної поліції України

Методи усного опитування є найпоширенішими та найефективнішими видами контролю. Їх здійснюють в індивідуальній та фронтальній формах. Зазвичай усне опитування здійснюється у формі бесіди, де опитуваному пропонується відповісти на певні питання по запропонованій темі. Мета – виявлення рівня знань, умінь і навичок окремих слухачів. Використання цього методу контролю сприяє розвитку логічного мислення, формуванню навичок аргументувати, висловлювати власні думки грамотно, образно, емоційно, обстоювати власну думку.

Метод усного контролю полягає у з'ясуванні рівня знань працівників поліції завдяки прямому контакту з ним під час перевіркової бесіди.

Мета *письмового контролю* – з'ясування в письмовій формі ступеня оволодіння слухачами знаннями, уміннями та навичками з дисципліни, визначення їх рівня, правильності, точності, усвідомленості, здатність застосовувати на практиці [11].

Практичний контроль (практичне виконання вправ, ситуативних завдань, здача нормативів) – методи, завдяки яким здійснюють перевірку рівня сформованості практичних і рухових умінь і навичок (тактика захисту та особиста безпека, розвитку фізичних якостей тощо).

Для самостійного нагляду за змінами за станом власного здоров'я і фізичного розвитку, які відбуваються під впливом занять фізичними вправами, використовують *методи самоконтролю за фізичним станом та станом здоров'я*. Дані самоконтролю допомагають аналізувати зрушення, що відбуваються у стані здоров'я, функціональному стані організму. Серед недоліків такого методу – його суб'єктивність. Зазвичай метод самоконтролю використовується лише як додатковий.

Отже, *систематичний контроль* знань і умінь працівників поліції – одна з основних умов, від якої залежить підвищення якості навчання. Правильно організований контроль освітнього процесу дозволить викладачеві об'єктивно оцінювати знання, уміння, навички поліцейських, вчасно надати необхідну допомогу та досягати поставлених цілей навчання. Комплексне застосування висвітлених методів контролю створюватиме сприятливі умови для формування професійно підготовленого працівника поліції та дозволить об'єктивно виявляти динаміку розвитку фізичних якостей.

Кожен метод контролю має свої переваги і недоліки, сферу використання. Жоден із них не може бути єдиним, здатним діагностувати усі аспекти процесу навчання. Лише комплексне поєднання методів контролю сприятиме підвищенню якості освітнього процесу.

Список бібліографічних посилань

1. Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : затв. наказом МВС України від 26.01.2016 № 50. *Офіційний вісник України*. 2016. № 22. Ст. 42.
2. Теорія і методика фізичного виховання : у 2 т. / за ред. Т. Ю. Круцевич. Київ : Олімп. літ, 2008.
3. Шиян Б. М. Теорія та методика фізичного виховання школярів. Тернопіль : Навч. книга, 2001. 272 с.
4. Бондаренко В. В. Ефективність впровадження методики формування психофізичної готовності майбутніх правоохоронців до діяльності в умовах ризику. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2011. № 2. С. 10–13.
5. Бондаренко В. В. Проблеми професійної підготовленості працівників підрозділів патрульної поліції. *Вісник Національного авіаційного університету*. 2017. № 11. С. 24–28.
6. Бондаренко В. В. Професійна підготовка працівників патрульної поліції : зміст і перспективні напрями : монографія. Київ, 2018. 524 с.
7. Ануфрієв М. І., Бутов С. Є., Гіда О. Ф., Решко С. М. Основи спеціальної фізичної підготовки працівників органів внутрішніх справ : навч. посіб. Київ, 2003. 336 с.
8. Антоненко С. А. Формування рухових навичок рукопашного бою і психологічної стійкості майбутніх співробітників правоохоронних органів. *Актуальні проблеми фізичної культури і спорту*. 2005. № 6–7. С. 125–129.

9. Пліско В. І., Носко М. О. Використання заходів фізичного впливу з тактичним осмисленням ситуацій відповідно до ступеня загрози : монографія. Чернігів : Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка, 2010. 284 с.

10. Мартишко А. Ю., Рябуха О. С. Особливості формування теоретичних і методичних знань із фізичної підготовки поліцейських. *Юридична психологія та педагогіка*. 2016. № 2 (13). С. 127–136.

11. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. 2-ге вид. Київ : Академвидав, 2014. 456 с.

Надійшла до редколегії 21.04.2019

УДК 351.741

Є. О. МЕЛЕНТІ,

кандидат технічних наук,

завідувач спеціальної кафедри № 2 Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

І. В. ЄВТУШЕНКО,

кандидат юридичних наук,

старший викладач спеціальної кафедри № 2 Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

О. А. ГАРБУЗОВ,

старший викладач спеціальної кафедри № 2 Інституту підготовки юридичних кадрів для

Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

В. О. ПОНОМАРЬОВ,

старший викладач спеціальної кафедри № 2 Інституту підготовки юридичних кадрів для

Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

УДОСКОНАЛЕННЯ РІВНЯ ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ПРЕДСТАВНИКІВ СИЛ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Тривале продовження бойових дій на окремих територіях Донецької та Луганської областей, а також нестабільна політична обстановка на території України показали слабкі місця в рівні тактико-спеціальної та вогневої підготовки сил сектору безпеки та оборони. Проте активне використання набутого практичного досвіду в районі проведення бойових дій сприяє вдосконаленню теоретичних положень та практичних аспектів тактико-спеціальної та вогневої підготовки. Також введення Операції об'єднаних сил на зміну Антитерористичній операції дозволило розмежувати оперативно-службові та службово-бойові завдання між всіма складовими сектору безпеки і оборони України відповідно до їх компетенції. Однак, зміст тактико-спеціальної і вогневої підготовки як навчальних дисциплін при професійній підготовці співробітників правоохоронних органів та військових формувань потребує подальших досліджень та наближення до вимог сьогодення.

З огляду на те, що тактика дій і форми застосування силових підрозділів інших держав, незаконних воєнізованих та збройних формувань (НЗФ) постійно видозмінюється, постійне вдосконалення своїх професійних навичок військовослужбовцями та співробітниками складових сектору безпеки і оборони є запорукою переходу від кількісної переваги над противником до якісної. Принцип малих добре навчених тактичних груп спеціальних підрозділів активно застосовується в силових структурах країн-членів НАТО та Європейського Союзу. Звичайно вітчизняний досвід проведення антитерористичної операції